

Innst. 217 S

(2009–2010)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Dokument 8:57 S (2009–2010)

Innstilling fra justiskomiteen om representantfor- slag fra stortingsrepresentantene André Oktay Dahl, Elizabeth Skogrand, Arve Kambe og Svein Harberg om etablering av et senter for tverrfaglig og helhetlig bekjempelse av menneskehandel og overgrep mot barn via digitale medier

---

Til Stortinget

Sammendrag

Stortingsrepresentantene André Oktay Dahl, Elizabeth Skogrand, Arve Kambe og Svein Harberg fremmet 9. februar 2010 følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om etablering av et helhetlig og tverrfaglig nasjonalt senter for bekjempelse av menneskehandel og overgrep mot barn, etter modell av det britiske CEOP-senteret.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Sigvald Oppbøen Hansen, Stine Renate Håheim, Thor Lillehovde og Tove-Lise Torve, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kielland Asmyhr, Morten Ørsal Johansen, Tor Sigbjørn Utsogn og lederen Per Sandberg, fra Høyre, André Oktay Dahl og Anders B. Werp, fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, og fra Senterpartiet, Ragnhild Aarflot Kalland, viser til representantforslaget om etablering av et senter for tverrfaglig og helhetlig bekjempelse av

menneskehandel og overgrep mot barn via digitale medier.

Komiteen viser til at forebygging av seksuelle overgrep mot barn er et sentralt anliggende for Stortinget og regjering.

Komiteen deler forslagsstillernes bekymring for at nye elektroniske medier skaper nye former å utnytte barn på. Barn bruker Internett i stadig større grad, og med såkalt chatting på nettet har også området der barn blir utsatt og eksponert for overgrep fra voksne personer, blitt utvidet.

Komiteen vil vise til at det brukes ressurser på flere områder for å styrke arbeidet for å hindre overgrep mot barn. Det er utarbeidet bedre lovgivning for å beskytte barn, og komiteen viser til at det i 2007 trådte i kraft en ny lovbestemmelse om «grooming». Den skal beskytte barn mot seksuelle overgrep ved at det nå er straffbart med forberedelseshandlinger, og 7. januar 2010 ble den første grooming-dommen avsagt i Oslo Tingrett.

Komiteen viser til at politiets arbeid mot internettrelaterte overgrep er styrket de siste årene. Viktige tiltak er «Rød knapp», politiets patruljering på nett og sentralt tipsmottak hos Kripos. I tillegg har Redd Barna og Telenor sammen med Kripos utarbeidet et datafilter som hindrer tilgang til sider med overgrepsmateriale med barn.

Komiteen viser til at politidistriktenes kompetanse er økt ved at det nå er ansatt egne familievoldskoordinatorene i alle politidistrikt og egne team i de store byene. Samtidig er det viktig å understreke at utfordringene for politiet er grenseoverskridende når det gjelder nettrelaterte overgrep. Komiteen mener derfor at internasjonalt samarbeid er viktig for å få best mulig resultater. Komiteen viser her til arbeidsgruppen som utarbeider forslag til en felles nordisk nettfilerløsning og en felles nordisk database som skal inneholde kjent, ulovlig billedmate-

riale om seksuelle overgrep mot barn. I tillegg har norske etterforskere fått tilgang til Interpols database, som vil kunne gi store fordeler for politiets arbeid.

Komiteen understreker viktigheten av tverrfaglig arbeid for å kunne forebygge nettrelaterte overgrep mot barn. Flere departementer samarbeider for å styrke arbeidet for å hindre seksuelle og andre overgrep mot barn, og arbeidet med å beskytte barn er blitt mer systematisk.

Komiteen viser til viktigheten av Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT) som er innført i mer enn 200 kommuner og mener at dette samarbeidet har et betydelig potensial, også når det gjelder forebygging av nettrelaterte overgrep. I dette arbeidet har barnevernet og andre deler av hjelpeapparatet en sentral rolle. Komiteen vil i den sammenheng særlig peke på Redd Barnas rapport «Omsorg på nett; er det mitt ansvar? Barnevernets utfordringer i å møte overgrep på nettet». Komiteen mener det er behov for en styrking av barnevernets innsats på dette området, og viser til Sverige hvor myndighetene har utformet en egen plan for å forebygge nettrelaterte overgrep.

Komiteen understreker den viktige satsingen med barnehusene. Regjeringen har hittil etablert seks barnehus, og beskyttelsen og omsorgen for barn er derfor styrket ytterligere.

Komiteen viser også til Koordineringsenheten for Ofre for Menneskehandel (KOM). Prosjektet ble opprettet med hjemmel i regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2006–2009), og KOM har et nasjonalt koordineringsansvar for arbeid med bistand og beskyttelse til ofre for menneskehandel.

Komiteen viser for øvrig til vedlagte brev fra justisministeren av 9. mars 2010.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener det er viktig å se på erfaringene og arbeidet som gjøres ved CEOP-senteret, særlig knyttet til det forebyggende arbeidet. Samtidig er det viktig å påpeke at norsk og britisk politi er organisert på ulike måter, og at et uavhengig senter som CEOP-modellen representerer, ikke er direkte overførbart til norske forhold.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at de siste årene har skjedd en styrking av politiets arbeid mot internettrelaterte overgrep mot barn. Fremskrittspartiet og Høyre har initiert og/eller støttet flere av de tiltakene som nå er gjennomført. Blant annet er det opprettet en rapporteringsfunksjon på nett og ansatt flere etterforskere på fagfeltet. Disse medlemmer viser igjen til at flere av disse grepene er positive, men det er etter disse medlemmers oppfatning

viktig å innse at politiet alene ikke kan løse denne store kriminalitetsutfordringen for det moderne samfunnet. Disse medlemmer viser til at det er politiets oppgave å drive etterretning, etterforskning og identifisering av ofre, men for at barn skal få beskyttelse mot misbruk, må det være et forpliktende, tverrfaglig samarbeid der hjelpeapparat og andre instanser kobles inn. Disse medlemmer viser til at Norge mangler en nasjonal politikk og en samordnet innsats for å møte utfordringene knyttet til overgrep mot barn via digitale medier og menneskehandel. De eksisterende strategiene er for fragmenterte (Datatilsynet, Medietilsynet, Barneombudet, Redd Barna mv.) og ikke forankret politisk gjennom en helhetlig tilnærming, og er uten et klart fokus på å forebygge utnytting og overgrep. Disse medlemmer mener at det er nødvendig å opprette et helhetlig og tverrfaglig nasjonalt senter for bekjempelse av menneskehandel og overgrep mot barn etter modell av det britiske CEOP-senteret. Disse medlemmer har merket seg at kombinasjonen av operativt politiarbeid, etterretning og offeridentifisering samordnet med kriminalitetsforebyggende strategier og utadrettet kommunikasjon fungerer godt i regi av CEOP.

Disse medlemmer viser til at et tilsvarende forslag ble fremmet i forrige periode (Dokument nr. 8:74 (2005–2006)). Disse medlemmer viser til at regjeringens arbeidsgruppe mot internettrelaterte overgrep mot barn, ledet av Grete Faremo, kom til samme konklusjon og fokuserte nettopp på behovet for et helhetlig politisk løft på feltet og et eget senter med fokus på denne typen kriminalitet mot barn. Disse medlemmer viser til at justisminister Knut Storberget uttrykte seg positivt til forslagene ved flere anledninger, blant annet i Aftenposten 31. januar 2007. Disse medlemmer viser til forslagsstillernes problembeskrivelse og begrunnelse og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om etablering av et helhetlig og tverrfaglig nasjonalt senter for bekjempelse av menneskehandel og overgrep mot barn, etter modell av det britiske CEOP-senteret.»

Disse medlemmer viser også til at Fremskrittspartiet og Høyre tidligere har foreslått at det må utvikles incentiver som belønner de kommunene som rent faktisk etablerer velfungerende politiråd og SLT-ordninger. Disse medlemmer understreker igjen betydningen av at politiråd og SLT i en kommune klarer å samarbeide og utfylle hverandre, ikke minst på det feltet som det fremlagte representantforslag omhandler. Disse medlemmer mener det er viktig å prioritere at de SLT-tiltak og politiråd som etableres, faktisk fungerer godt, fremfor at man bin-

der seg til kvantitative målsettinger om antall etableringer. Disse medlemmer viser også til at arbeidet med å etablere velfungerende SLT-modeller er nært knyttet til justissektoren, mens de store midlene som vil kunne utgjøre en forskjell, kanaliseres via helt andre poster på statsbudsjettet. Disse medlemmer anmoder derfor igjen regjeringen om å utrede mulige incentivordninger som kan belønne de kommunene som rent faktisk etablerer velfungerende politiråd og SLT-ordninger. Disse medlemmer viser også til at praktiseringen av taushetspliktsreglene er svært ulik fra kommune til kommune. Etablering av et tverretatlig senter etter mønster av det britiske CEOP, hvor ulike fagprofesjoner kontinuerlig jobber koordinert med denne problematikken både som forebyggere, rettshåndhevere og rådgivere overfor nasjonale myndigheter, kunne bidratt til at man fikk fortgang i arbeidet med å skape en felles forståelse av hvordan taushetspliktsreglene best kan utformes og håndheves både i kommunal og statlig regi.

Disse medlemmer viser til at barnehusene er svært viktige, og at et samlet storting har støttet opprettelse av flere av disse. Disse medlemmer er imidlertid av den oppfatning at debatten om viktigheten av disse er noe på siden av kjernen av det forslagsstillerne tar opp i det fremlagte forslaget. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet og Høyre gjentatte ganger har tatt opp visse utfordrende sider ved etableringen av disse, som Stortinget ikke umiddelbart har fått dekkende informasjon om. Disse medlemmer anmoder regjeringen om

å gi Stortinget korrekt og dekkende informasjon om utviklingen av barnehusene i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet, med sikte på at etableringen av nødvendige og ytterligere nye barnehus skjer på en best mulig måte.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om etablering av et helhetlig og tverrfaglig nasjonalt senter for bekjempelse av menneskehandel og overgrep mot barn, etter modell av det britiske CEOP-senteret.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:57 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene André Oktay Dahl, Elizabeth Skogrand, Arve Kambe og Svein Harberg om etablering av et senter for tverrfaglig og helhetlig bekjempelse av menneskehandel og overgrep mot barn via digitale medier – vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 27. april 2010

Per Sandberg

leder

Stine Renate Håheim

ordfører

Vedlegg

**Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til justiskomiteen,
datert 9. mars 2010**

Dokument 8:57 S (2009 -2010) - Representantforslag fra representantene André Oktay Dahl, Elizabeth Skogrand, Arve Kambe og Svein Harberg.

Jeg viser til brev av 17. februar d.å. om ovennevnte.

Arbeidet for å forebygge og bekjempe overgrep mot barn, samt vold i nære relasjoner, har vært et av de viktigste satsingsområdene på justisfeltet for denne regjeringen. Ikke minst forebygging av internettrelaterte, seksuelle overgrep mot barn er et sentralt anliggende for regjeringen. Vi har igangsatt et bredspektret utvalg av tiltak med mål å hindre at overgrep finner sted, kunne tilby hjelp og behandling til ofre dersom noen allerede er utsatt, og sist, men ikke minst straffeforfølge gjerningspersonene.

Dette er da også understreket både i Soria Moria-erklæringen og i Regjeringens politiske plattform for 2009 – 2013. Jeg deler forslagsstillernes bekymring som utbredelsen av Internett og såkalt chatting på nettet også medfører en utvidelse av områdene der barn blir utsatt og eksponert for overgrep fra voksne personer. Barn som anonymt deltar i "snakkegrupper" på nettet, kan bli ofre for voksne som søker opp barn for seksuelle formål. Den teknologiske og kommunikasjonsmessige utviklingen, bl.a. når det gjelder internett og mobiltelefoni, stiller oss derfor stadig overfor nye utfordringer på området.

Regjeringen har derfor i løpet av de siste årene suksessivt iverksatt flere tiltak for å møte disse utfordringene og styrket stillingen til barn som utsettes for seksuelle overgrep m.v. Det brukes mye ressurser på flere områder fra flere departementers side for å styrke arbeidet for å hindre seksuelle og andre overgrep mot barn. Arbeidet for å kunne beskytte barn best mulig er blitt mer systematisk. Både barneverntjenesten, helsetjenesten, politiet, påtalemyndigheten og domstolene har blitt mer oppmerksom på denne type saker. Vi har fått bedre og mer dekkende lovgivning for å beskytte barn. Kompetansen for personell som arbeider med saker om seksuelle overgrep mot barn utvikles stadig og styrkes. Organisering av etterforskningen av slike saker er bedret, og det tverrsektorielle samarbeidet mellom fagpersonell som arbeider med disse sakene, er styrket.

I den forbindelse vil jeg peke på at Regjeringen lovet i *Soria Moria-erklæringen* å etablere barnehus som et nytt tilbud til barn som har vært utsatt for seksuelle overgrep og vold, eller vært vitne til vold i nære relasjoner. Barnehusene er regionale sentre for mottak, behandling og oppfølging av barn som har

vært utsatt for seksuelle overgrep, trakassering, mishandling vold eller vitne til slik vold og mishandling. Regjeringen har hittil etablert seks barnehus, slik at behovet for en bedre og mer samordnet håndtering av seksuelle overgrepssaker kan ivaretas regionalt. Beskyttelsen og omsorgen for barna er derfor med denne ordningen styrket ytterligere. Barnehusene etableres som samarbeidstiltak på tvers av sektorene og som tilbud til barn som har vært utsatt for overgrep og vold. Hovedoppgavene er å samordne de relevante instansenes oppgaver overfor barn som har vært utsatt for seksuelle. Det er viktig å se etableringen i sammenheng med allerede eksisterende hjelpe- og behandlingstilbud for å bygge på den kompetansen som allerede er bygget opp i regionen. Etter det jeg har fått opplyst samarbeider barnehusene godt både seg imellom og med de ovennevnte etatene som har med overgrepssaker og barn å gjøre.

Dette bidrar både til en styrket kompetanse hos de respektive offentlige myndigheter som deltar, en forbedret samhandling mellom dem, og til bedre ivaretagelse av involvering av foreldre, andre pårørende, frivillige organisasjoner, samt skoler og andre som driver kunnskapsutvikling på feltet. Ytterligere ett barnehus blir etablert i Stavanger i løpet av 2010. Jeg har i tillegg signalisert at jeg ønsker å etablere enda ett barnehus, lokalisert til Ålesund. Jeg mener at den tverrsektorielle samordningen er styrket med utviklingen av barnehusene.

Fornærmede og etterlatte har med virkning fra 1. juli 2008 fått styrkede rettigheter til informasjon og deltakelse i straffesaksbehandlingen. Det er blant annet vedtatt at fornærmede og etterlatte skal gis styrket rett til informasjon og kontradiksjon gjennom hele straffesaksbehandlingen; utvidet rett til bistandsadvokat; bedre kontakt med politi og påtalemyndighet; utvidet rett til å være til stede i rettsmøter og flere rettigheter i forbindelse med gjenopptakelse av straffesaker; rett til en kostnadsfri samtale med advokat før anmeldelse i saker som vil omfattes av bistandsadvokatordningen, og heving av aldersgrensen for bruk av dommeravhør fra 14 til 16 år.

Som et viktig ledd i arbeidet for å styrke tilbudet til kriminalitetsofre ble den nye Støttetelefonen for kriminalitetsofre åpnet 1. september. Støttetelefonen for kriminalitetsofre er et grønt nummer man kan ringe dersom man har vært utsatt for noe kriminelt. Tjenesten er landsdekkende.

Ved lov av 21. desember 2007 nr. 125 ble volds-offererstatningsloven § 1 endret slik at hvis et barn

opplever vold mot nærstående person, og dette er egnet til å skade barnets trygghet og tillitt, har barnet rett til oppreisningserstatning.

Helsetjenestenes tilbud til personer utsatt for voldtekt og andre seksuelle overgrep er styrket. Det er blant annet bevilget stimuleringsmidler til etablering og kompetanseheving av mottaksfunksjoner for vold og voldtektsrammede ved minimum en interkommunal legevakt i hvert fylke. Videre er det nødvendig å styrke den forebyggende innsatsen overfor risikoutsatte barn, herunder barn med minoritetsbakgrunn, med sikte på å styrke kompetansen både hos barnsfaglig personell og hos mottaksapparatet.

Videre vil jeg nevne at Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress arbeider med å utvikle kompetanse som gjelder overgrep mot barn og beskyttelse og hjelp til ofre. På lovgivningssiden trådte en lovbestemmelse mot "grooming" i kraft i 2007.

Utfordringen for norsk politi når det gjelder Internett-relaterte overgrep ligger i det grenseoverskridende, både nasjonalt og internasjonalt. Nasjonalt er det en utfordring å få ressursene i et enkelt politidistrikt å strekke til, når de ikke er dimensjonert for å koordinere og etterforske store saker som kan strekke seg utover flere distrikt. Kripos har i utgangspunktet mandat og forutsetninger for å gjøre det og utvikler en enhet som kan håndtere saker som går over flere distrikter, samt arbeide forebyggende på nettet.

Internasjonalt styrkes det nordiske politisamarbeidet. Jeg har tatt initiativ til at Internett-relaterte overgrep er tatt opp som tema på nordiske justisministermøter for å øke oppmerksomheten om disse problemstillingene. Dette kan bli et godt supplement til et allerede eksisterende, internasjonalt politisamarbeid. De nordiske politimyndighetene har fått ansvaret for gjennomføringen, og flere tiltak er satt i gang eller er under utvikling.

Det blir lagt særlig vekt på å utvikle det nordiske samarbeidet om en felles database for bl.a. bedre å kunne identifisere ofre for overgrep. Gode, effektive tekniske løsninger for å kunne møte utfordringene, knyttet til identifisering av ofre og gjerningspersoner, er sentralt her. Jeg kan i denne forbindelsen nevne at det ble nedsatt en arbeidsgruppe, ledet av Danmark, som utarbeider forslag til en felles nordisk nettfiltreløsning og en felles nordisk database som skal inneholde kjent, ulovlig billedmateriale om seksuelle overgrep mot barn. Gruppen anser det for å være store effektiviserings- og ressursbesparelser ved en slik felles nordisk løsning.

Det er også nødvendig å få til effektivt og godt samarbeid internasjonalt på dette området ut over Norden. Derfor har Norge i 2007 og 2008 også øko-

nomisk støttet Interpols arbeid med å avsløre overgripere generelt og styrke mulighetene for å kunne identifisere ofre for overgripere spesielt, med 300.000 Euro. Dette har medført at også norske etterforskere har fått tilgang til Interpols database, noe som gir store fordeler både når det gjelder å identifisere ofre og avsløre overgripere også i Norge. Analyse og etterforskning av slike beslag i overgrepssaker og identifisering av ofre er meget tid- og ressurskrevende både for politiet, påtalemyndigheten og domstolene. Databasen ved Interpol vil kunne gi store fordeler både når det dreier seg om samordning av saker internasjonalt og når det gjelder å øke mulighetene for identifisering av så vel ofre som å kunne avsløre overgripere.

Jeg vil understreke hvor viktig det er å kunne utvikle verktøy som kan bidra til å effektivisere identifisering av ofre. Da kan vi i langt større grad få stoppet pågående overgrep. Da vil man også kunne nå fram til ofre for å kunne yte hjelp, støtte og omsorg til dem, samtidig som det er viktig å bryte den onde sirkelen som mange kan komme i ved at overgrepene skjer gjentatte ganger. Derfor er det også nødvendig at man stadig utvikler verktøy for også å kunne utvikle mulighetene til å skille ut nye bilder på nettet, samtidig som man kan definere bilder som er gamle. Dette vil effektivisere et ellers krevende arbeid ytterligere. Det er imidlertid betydelige tekniske utfordringer, knyttet til dette, men som man arbeider med både på Kripos og i nordisk sammenheng.

Jeg vil imidlertid understreke at man har kommet et langt skritt videre når etterforskeren ved bruk av den eksisterende billed databasen ikke behøver bruke tid på å vurdere om et bilde er ulovlig som én gang tidligere er karakterisert som ulovlig, idet bildet gjenkjennes ved hjelp av hashverdien som ulovlig uten at man behøver å se på det. Man vil også få større muligheter til å identifisere barn som er utsatt for overgrep og etterforske slike saker, herunder stedfeste gjerningssted som er vist på bildene.

For å styrke arbeidet med overgrepssaker generelt og vold i nære relasjoner spesielt har jeg tatt initiativ til at det ved politidistriktene er opprettet stillinger som familievoldskoordinatorer. Disse skal også ta seg av seksuelle overgrepssaker, herunder overgrep mot barn.

Som også forslagsstillerne påpeker i sitt forslag er kompetansen ved Kripos et godt utgangspunkt for utvikling av en helhetlig strategi på området. Både "Rød knapp", politiets "patuljering" på nettet og avtalen med tilbyderne, herunder Telenor, om installering av filter er gode eksempler på viktig forebyggende tiltak som også beskytter barna. Filter på operatørnivå hindrer tilgang til sider med overgrepsmateriale med barn. Filteret har vært en suksess, og dekker nå nesten hele Internett.

Kripos har utviklet høy spisskompetanse på dette området og arbeider systematisk med å avdekke overgrep på nettet. Det er nødvendig med en bred tilnærming til og stor kompetanse på flere områder for å kunne videreutvikle innsatsen mot overgrep. Jeg vil bygge videre på den brede kunnskapen som finnes her på dette feltet. Jeg vil i den forbindelse nevne at Kripos i denne forbindelse er tilført ressurser på dette området som et resultat av oppfølgingen av Voldtekstutvalgets utredning *"Fra ord til handling"* (NOU 2008:4) som ble lagt fram i januar 2008. Regjeringen har startet oppfølgingen gjennom etablering av et miljø bestående av fire etterforskere ved Kripos 2. halvår 2009 og ytterligere fire stillinger vil tilføres feltet i 2010.

Selv om jeg ser at det kan være behov for stadig å forbedre vilkårene på flere områder for å skape trygghet for barn, samt å forebygge og bekjempe overgrep, mishandling og vold mot dem, finner jeg det likevel på ovennevnte bakgrunn ikke hensiktsmessig å ta initiativ til å opprette ytterligere et nasjonalt senter for bekjemping av overgrep mot barn etter modell av det britiske CEOP-senteret slik det foreslås. I tillegg er dessuten norsk og britisk politi organisert på temmelig ulike måter, slik at et uavhengig senter som CEOP-modellen innebærer, lagt til f. eks. justissektoren, neppe er direkte overførbart til norske forhold. Imidlertid finner jeg grunn til å understreke at også vi med utbytte kan se på arbeidet som gjøres ved CEOP-senteret, og trekke på de erfaringene man har gjort der for å forbedre oss her i landet.

